

1. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר – ע"ר
2. רופאים לזכויות אדם – ישראל, ע"ר 580142214
3. המרכז הרפורמי לדת המדינה – התנועה ליהדות מתקדמת בישראל – ע"ר 58028285

ע"י ב"כ עוה"ד סיגי בן-ארי (מ"ר 37566) ואח'
מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל': 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

1. מנכ"ל הביטוח הלאומי
2. שר הרווחה והשירותים החברתיים

ע"י פרקליטות המדינה

המשיבים

תגובה מטעם העותרים

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 17.12.13, מתכבדים העותרים להגיש את תגובתם להודעה המעדכנת מטעם המשיבים אשר הוגשה לבית המשפט הנכבד ביום 27.2.14.

1. עניינה של העתירה בבקשת העותרים לצרף מתורגמן מקצועי לוועדות העוסקות בבחינת תביעותיהם של תושבי ירושלים המזרחית לקצבאות נכות, ובכלל זאת ועדות רפואיות וועדות אי כושר (להלן: **הוועדות**). לחלופין מבקשים העותרים כי הוועדות יאוישו בדוברי ערבית וכן כי המשיבים יקבעו ויפרסמו נהלים בדבר החובה לצרף מתורגמן מקצועי לישיבות הוועדות נשוא העתירה.
2. העותרים טוענים כי בהימנעו מלצרף מתורגמן מקצועי לוועדות, פועל המשיב בניגוד לחובתו כרשות מינהלית, נוכח מעמדה הרשמי של השפה הערבית ובניגוד לחובתו להפעיל את סמכותו על פי חוק באופן שוויוני, בסבירות ובהגינות. כמו כן, עלול המשיב לפגוע במימוש הזכות לביטחון סוציאלי של תושבי ירושלים המזרחית, שהיא חלק מהזכות לקיום מינימאלי בכבוד.

3. בתגובות המשיבים לעתירה אשר הוגשו לבית המשפט הנכבד בימים 13.6.13 ו-9.12.13 הודיעו המשיבים כי החל מחודש דצמבר 2012 "הוחלט להפעיל תורן זמין מבין עובדי הסניף במזרח ירושלים, אשר ימצא בסניף ירושלים בשעות בהן מתקיימות הוועדות וישמש כמתורגמן בוועדות רפואיות בהן עולה הצורך. כאשר מזכיר הוועדה מבחין בצורך לתרגום השיח בין הוועדה או הרופא הפוסק לבין המבוטח, נקרא אותו תורן להיכנס לוועדה כדי לאפשר את תרגומו של השיח".

4. בדיון בעתירה שהתקיים ביום 16.12.13, גילו השופטים הנכבדים את דעתם כי הפתרון שהציגו המשיבים אינו מספק באשר הפקיד התורן שנקרא לתרגם בוועדות אינו מקצועי ובהיותו עובד המוסד עולה החשש לניגוד עניינים (פרוטוקול הדיון, דברי כב' הנשיא גרוניס בעמ' 1 למטה, עמ' 2 למטה ועמ' 3 למעלה). כן הדגישו השופטים את המעמד המיוחד שיש לשפה הערבית. בסופו של דיון נתן בית המשפט החלטה על פיה המשיבים יבדקו ויבחנו את הערות בית המשפט בנוגע לסוגיית התרגום לערבית בוועדות ויגישו הודעה מעדכנת בתוך 60 יום.

5. ביום 27.2.14 הוגשה הודעה מעדכנת מטעם המשיבים ובמסגרתה הציגו המשיבים חמש אפשרויות שניבחנו על ידם בנוגע לסוגיית התרגום. בסופו של יום, **סבורים המשיבים, כי האופציה העדיפה היא אותה אופציה שהוצגה כבר בפני בית המשפט הנכבד - הקצאת תורן מבין עובדי סניף ירושלים המרכזית אשר ישמש כמתורגמן בוועדות - אופציה שבית המשפט לא ראה בה מענה הולם לסוגייה.**

התייחסות לאפשרויות שבחנו המשיבים

6. ראשית ייאמר כי המשיבים בהודעתם לוקחים בחשבון 6 סניפים בהם ניתן שירות לאוכלוסייה דוברת ערבית בהיקף נרחב - ירושלים, נצרת, באר שבע, כרמיאל, נתניה וחדרה - ובהתאם לכך מציגים את הצרכים והעלויות של תרגום בוועדות.

7. העותרים מברכים על הרחבת היריעה מצד המשיבים והכרתם בצורך להעניק שירותי תרגום לכלל הסיניפים בהם ניתן שירות לאוכלוסייה דוברת ערבית. עם זאת, העותרים מבקשים להזכיר, כי הסעד שהתבקש בעתירה נוגע רק לסניף ירושלים המזרחית, לאור ייחודה הסוציאלי והלשוני של האוכלוסייה, המחייב התייחסות מיוחדת בכל הנוגע לשירותי תרגום (ס' 9 ואילך לכתב העתירה). אשר על כן, בכל הנוגע לשיקולי עלויות וההיבט התקציבי של שירותי התרגום שמציגים המשיבים, וככל שבית המשפט יתן משקל לשיקולים אלה, יש לקחת לקחת בחשבון לעניין העתירה דין רק את העלות היחסית של שירותי תרגום בסניף ירושלים המזרחית.

8. לצורך הנוחות יציגו העותרים את האפשרויות שבחנו המשיבים בטבלה הבאה:

אפשרות	המתרגם	אופן מתן השירות	עובד המוסד?	מתורגמן מקצועי?	עלות חודשית ל-6 סניפים	עלות חודשית יחסית סניף ירושלים
א	פקיד תורן של המוסד	נמצא בסניף, ע"פ דרישה	כן	לא	25,800	4300
ב	מוקד טלפוני של המוסד בצפת - חברת טלאול	טלפוני, ע"פ דרישה	לא	לא	42,621	7103.5
ג	חברת תרגום חיצונית	טלפוני, ע"פ דרישה	לא	כן	55,685	9280
ד	חברת תרגום חיצונית	נמצא בסניף, ע"פ דרישה	לא	כן	91,332	15,222
ה	פקיד של המוסד	נמצא בסניף, ע"פ דרישה	כן	כן?	34,500	5750

9. כפי שטענו העותרים וכאמור לעיל, הדברים אף הועלו על ידי בית המשפט המשפט הנכבד במסגרת הדיון שהתקיים בעתירה, מן הראוי כי התרגום בוועדות יהיה מקצועי וכי המתורגמן לא יהיה עובד המוסד לביטוח לאומי כך שלא יעלה חשש לניגוד אינטרסים. **מכל האפשרויות שבדקו המשיבים רק אפשרויות ג' וד' עומדות בתנאים אלה.** במסגרת אפשרות ג' מדובר בתרגום שיעשה על ידי חברת תרגום חיצונית באמצעות הטלפון ובמסגרת אפשרות ד' על תרגום שיעשה על ידי העסקת מתרגם באמצעות חברת תרגום חיצונית שיהיה נוכח בוועדה.

10. באשר לעלויות הכרוכות בתרגום על ידי חברת תרגום חיצונית, אם באמצעות הטלפון ואם באמצעות מתורגמן הנוכח בוועדה, יבקשו העותרים לציין שתי נקודות. האחת, נוכח המספר הרב של ישיבות שמקיימות הוועדות מידי חודש בחודשו לתושבי ירושלים המזרחית – בין 200 ל-250 ישיבות (המהוות 20%-25% מכלל הישיבות המתקיימות בסניף כפי שמציינים המשיבים בס' 8 לתגובתם לפני הדיון מיום 9.12.13) - לא ברורה טענת המשיבים כי לא ניתן לרכז את הוועדות הדנות בתביעות תושבי ירושלים מכיוון שהשיבוץ בוועדות נעשה בהתאם למומחיות הרופא הנדרש ולא ע"פ שפת הנבדק. מדוע לא ניתן לשבץ את דוברי הערבית שמגיעים לרופא מומחה מסויים בזה אחר זה, כך שהתרגום יוזמן לשעות מסוימות ולא לכל שעות הפעילות, דבר העשוי לחסוך בעלויות?

11. כך או כך, הנקודה השנייה והמכרעת היא כי משקלם של שיקולים תקציביים מצטמצם כאשר מולם ניצבות זכויות תושבי ירושלים המזרחית לכבוד ולשוויון וזכויות כלכליות וחברתיות מן המעלה הראשונה (כמפורט בס' 75 ואילך לכתב העתירה). לאור העובדה כי האופציה העדיפה על המשיבים היא אופציה א', שמחד היא האופציה הזולה ביותר ומאידך אינה עומדת באף אחד משני התנאים ההכרחיים לתרגום הולם וראוי – תרגום מקצועי הניתן על ידי גורם חיצוני שאינו עובד המוסד – נראה כי השיקול התקציבי הוא השיקול היחיד שעמד לנגד עיני המשיבים או לכל הפחות שניתן לו משקל מוגזם באופן בלתי סביר.

הקצאת תורן אשר ישמש כמתורגמן בוועדות

12. העותרים מבקשים לשוב ולהדגיש את הבעייתיות הקיימת באופציה העדיפה על המשיבים – תרגום על ידי פקיד תורן של המוסד לביטוח לאומי.
13. כאמור, מתרגם תורן אינו מתורגמן מקצועי על כל המשתמע מכך והוא עובד הביטוח הלאומי ונאמנו ועלול להימצא במצב של ניגוד עניינים.
14. לעניין מקצועיותו של התורן, הרי שבעל תפקיד כזה או אחר בסניף ירושלים המזרחית, הנקרא לשמש כמתרגם בוועדות, לא עבר כל מיון או מבחן שיעיד על כשירותו הלשונית ועל רמת שליטתו בעברית ובערבית ואף אם הוא שולט באופן יחסי בשתי השפות הללו, אין בעובדה זו בכדי להעיד על יכולת התרגום שלו. לא ייתכן כי עובד מזדמן, שאינו אמון על תרגום סימולטני דו כיווני ואינו עוסק לפרנסתו בתרגום מסוג זה, ישמש כמתרגם בוועדות לבחינת תביעות נכות.
15. חוות דעת המומחה מאת הד"ר מיכל שוסטר שצורפה כנספח ע/2 לעתירה מדגישה כי מתרגם בלתי מקצועי עלול להקשות על האבחון או לגרום לאבחון לקוי, לתרגום מונחים רפואיים באופן שגוי, להוסיף ולהשמיט מידע מבלי להבין את גבולות תפקידו. כך עלול להיות כאשר את תפקיד המתורגמן המקצועי תופס מתרגם תורן, כפי שמציעים המשיבים.
16. בנוסף לכך, מתרגם תורן בלתי מקצועי אינו מחוייב לעקרונות יסוד או כללי אתיקה של תרגום מקצועי כמו שמירה על אובייקטיביות וסודיות רפואית. זאת, על אחת כמה וכמה, כאשר המתרגם התורן הינו בשר מבשרו של המוסד לביטוח לאומי ועלול להימצא במצב של ניגוד עניינים.
17. כפי שעלה בדיון בעתירה על ידי כב' הש' פוגלמן (עמ' 2 למעלה לפרוטוקול), ניתן לקחת כדוגמה לתרגום ראוי את שירותי התרגום הניתנים בבתי המשפט על ידי חברה לשירותי תרגום הנבחרת באמצעות מכרז של הנהלת בתי המשפט. במסגרת המכרז, נדרש כי החברה תבחן את מידת התאמתו של המתורגמן לשירות הדרוש, את רמת שליטתו בשפות ואת יכולתו לתרגם בשני הכיוונים בצורה מלאה ומדויקת. על כל מתורגמן לחתום על קוד אתיקה והתנהגות מקצועית הכולל חובת נאמנות ודיוק, אי משוא פנים וניגוד עניינים ושמירה על סודיות. כמו כן עובר המתורגמן הליך חניכה קצר הכולל השתלמויות וצפייה בעבודתו של מתורגמן ותיק. אלה רק חלק מדרישות המכרז שמטרתן להבטיח את מקצועיות המתורגמן.
- את המכרז בשלמותו ניתן לראות בקישור הבא :
- elyon1.court.gov.il/heb/dover/html/michraz/1212.pdf
18. פס"ד בב"ל 53103-01-12 אל סעו נ' המוסד לביטוח לאומי (פורסם בנבו), עסק, בין השאר, בערעור על החלטת וועדה רפואית של הביטוח הלאומי שכללה רופא פסיכיאטר שלא ידע את

השפה הערבית ולפיכך נקרא לסיוע מתורגמן מזדמן. כבי' השופט אייל אברהמי מתייחס בחומרה לעובדת היעדרו של מתורגמן מקצועי בעת הדיון בועדה:

לא ברור מיהו אותו מתורגמן מזדמן, מה ידיעותיו בשפה הערבית, מה הקשר שלו עם התובעת או עם המוסד. עבודת הוועדה לעררים, נעשית כרשות מנהלית מעין שיפוטית. מדובר בסמכות שנקבעה בדין. **לא ניתן שהתרגום ייעשה באופן אקראי ומזדמן על ידי מי שכישרו כלל לא ברורים.** אין מדובר ב"העברת דברים" גרידא כטענת המשיב, אלא יש צורך בהבנת השפה כדבעי כולל אבחנות דקות מיני דק (ניואנסים) של מונחים. לא ניתן אפוא לדעת האם אכן הדברים התלבנו כדבעי ... אי העמדת מתורגמן לשפה הערבית, מונע למעשה את היכולת של הוועדה, ובפרט הפסיכיאטר שישב בה, לבצע בדיקה קלינית כנדרש, ולבחון את טענותיה של המערערת בתחום הנפשי פסיכיאטרי ... **יש לזכור כי השפה הערבית הינה שפה רשמית במדינת ישראל וכי מדובר באוכלוסייה נכבדה ובפרט בירושלים. מחסום שפה זה מונע את זכותם לנכות כללית ופוגע הלכה למעשה בביטחון הסוציאלי שלהם ובכבוד האדם שעוגן בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. הסתמכות על מתורגמן אקראי, שלא ברור מה הקשר שלו למבוטח ומה ידיעתו את השפה העברית והערבית עשויה להביא לתוצאה מוטעית. בנסיבות אלה נכון שיהיה באופן קבוע מתורגמן לשפה הערבית (ההדגשות של הח"מ).**

19. בפס"ד ע"ו 26009-05-13 ש' נ' **מדינת ישראל** (פורסם בנבו), עסק כבי' השופט בן ציון גרינברגר בשאלת זכאותו של מטופל המופיע בפני וועדה פסיכיאטרית למתורגמן מלא ומקצועי ודבריו יפים גם לענייננו. בין השאר קובע כבי' השופט בפסק דינו כי לצורך העניין נדרש תרגום מלא ומקצועי:

בנסיבות העניין, ולמרות היעדר הסדרת עניין זה בחקיקה ספציפית, סבורני כי יש לקבוע כזכות אינהרנטית של המערער בהופיעו בפני וועדה פסיכיאטרית בהליך לפי **חוק טיפול בחולי נפש**, תשנ"א – 1991, שאם הוא אינו מסוגל להשתתף בדיוני הוועדה בשפה העברית, גם כדי להבין מה נאמר וגם כדי להביע את דעתו ולהשיב בצורה הולמת לשאלות חברי הוועדה המופנות אליו, שיקבל תרגום מלא ומקצועי בשפה המדוברת ומובנת על ידו.

20. כבי' השופט גרינברגר שולל את הטענה כי ניתן להתשמש באיש צוות בית החולים לצורך התרגום:

אין לקבל את טענת המשיבה כי ניתן להזדקק לתרגום בידי איש צוות מבית החולים; שכן, איני רואה כל הבדל בין איש צוות מבית החולים (ואין נפקות לקביעה מאיזו מחלקה הוא מגיע) לבין "מתורגמן מזדמן" ...

לסברתי, אין להסתפק בתרגום של איש צוות מבית החולים, הגם שהוא דובר את שפתו של המטופל, משתי סיבות: האחת - כי אותו איש צוות אינו נמנה על הצוות הרפואי המוכשר לשבת בוועדה פסיכיאטרית, ואין כל ערובה כי אותו איש צוות בקיא במונחים הפסיכיאטריים על בוריים, באופן שיוכל לתרגם את הליכי הוועדה בצורה הולמת. והשנייה, מאחר שדיוני הוועדה בנוגע למטופל מתקיימים בדרך כלל בין כותלי אותו מוסד בו הוא מאושפז, ועל כן, בעיני המטופל, **אותו איש צוות שיתבקש לתרגם מזהה לחלוטין עם אותו מוסד; וחזקה כי בסיטואציות אלו לא ייתן המטופל כל אמון בתרגום שיינתן לו, ומטרות הדיון עלולות להינזק...** (שם, ההדגשות של הח"מ).

21. בסיום פסק דינו, מתייחס כב' השופט גולדברגר גם לעלויות הכרוכות בזימונו של מתורגמן מקצועי:

... אינני מתעלם מן העובדה שהזמנת שרותי תרגום כרוכה בעלויות; ברם, לא הוכחה כי הטלת חיוב זה הינה בעלת משמעות תקציבית רחבת היקף ... ואף אם אכן תחייב מתן שרות התרגום הוצאה כספית כלשהי למשרד הבריאות, הרי שכפי שנקבע בדנג"ץ [4191/97](#) **רקנט נ' בית הדין הארצי לעבודה** [פורסם בנבו] (10.12.00), **"זכויות אדם עולות כסף. הבטחת שוויון עולה כסף. לרוב הדרישה לתשלום 'המחיר' באה כלפי השלטון"** (שם, ההדגשות במקור).

22. כך, גם במקרה של הוועדות נשוא עתירה זו, כאשר צוות הוועדה אינו דובר ערבית והמוזמן אינו דובר עברית, יש להעמיד לשירות המוזמן מתורגמן מקצועי, שיהווה חלק בלתי נפרד מהוועדה ואשר אינו עובד המוסד לביטוח הלאומי.

23. לאור כל האמור בכתב העתירה ובתגובה זו, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש בעתירה. כמו כן מתבקש בית המשפט להשית על המשיב את הוצאות העותרים ושכ"ט עו"ד.

סיגי בן ארי, עו"ד

12 למרץ 2014

ב"כ העותרים

[ת.ש. 72335]